

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการตามหลักบรรษัทภิบาล ศึกษากรณี พนักงานกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ (สายฟาร์มเลี้ยงกุ้งบ่อดิน) บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดของทฤษฎีบรรษัทภิบาล
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักบรรษัทภิบาล
4. แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาบรรษัทภิบาล
5. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ในการศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น

ไอแซค (Isak, 1977 อ้างถึงใน อมรนต์ มัลย์, 2546, หน้า 9) ให้ความหมายว่า ความคิดเห็น เป็นการแสดงออกทางคำพูด หรือคำตอบที่บุคคลได้แสดงออกต่อสถานการณ์หนึ่งโดยเฉพาะจากคำถามที่ได้รับทั่วไป โดยปกติแล้วความคิดเห็นแตกต่างจากเจตคติ คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะขณะที่เจตคติจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปมีความหมายกว้างกว่า

โฮพลแลนด์ (Hovland, 1988 อ้างถึงใน อมรนต์ มัลย์, 2546, หน้า 10) ได้ให้ความแตกต่างของความคิดเห็นและทัศนคติไว้ว่า “ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกเป็นคำพูด ทัศนคติเป็นจิตใต้สำนึก (Unconscious) และเป็นเหตุให้เกิดการตอบสนองของคำพูด” ทั้งนี้ความคิดเห็นใด ๆ ย่อมแสดงถึงการตีความข้อเท็จจริงในทางใดทางหนึ่ง แต่ลักษณะของการตีความนั้นขึ้นอยู่กับทัศนคติของบุคคล

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster, 1967, p. 301 อ้างถึงใน วัชรภา ศรีสัจจะเลิศจา, 2547, หน้า 8) ได้สรุปความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นคือความเชื่อถือที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนความแน่นอนหรือความรู้อันแท้จริงแต่จะตั้งอยู่ที่จิตใจ ความเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่เห็นว่ามันจะเป็นจริงหรือน่าจะตรงตามที่คิดไว้

สุนันทา อ่อนรัมย์ (2548) ได้สรุปว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ทักษะคติ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งมีผลมาจากคุณสมบัติประจำตัวของแต่ละบุคคล เช่น พื้นความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน การติดต่อระหว่างบุคลากรหรือการได้รับข่าวสาร สถานภาพทางเศรษฐกิจ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความคิดเห็นเป็นไปในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

วิธีวัดความคิดเห็น

มีการรวบรวมการวัดความคิดเห็นไว้ว่า เนื่องจากความคิดเห็นและทัศนคติมีความหมายและลักษณะคล้ายคลึงกันมาก ดังนั้น การวัดความคิดเห็นจึงใช้วิธีการวัดทางทัศนคติได้ด้วย งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้มาตรวัดความคิดเห็นเป็นแบบมาตรวัดของลิเคิร์ท โดยเป็นการสร้างมาตรวัดที่พัฒนาจากวิธีการของ เทอร์สตัน (Thurstone) มีข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ ส่งให้ผู้ตอบตัดสินใจข้อความว่าข้อ ความใดตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุดมี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่มีความเห็นและไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งจากนั้นผู้วิจัยได้นำแนวความคิดการวัดระดับความคิดเห็นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือในการศึกษา โดยมีข้อคำถามเป็นเชิงบวกและแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด เพื่อให้ได้ระดับความคิดเห็นที่เหมาะสมในการแปรผลข้อมูล

แนวคิดของทฤษฎีบรรษัทภิบาล

จากแนวคิดทฤษฎีบรรษัทภิบาลหรือทฤษฎีตัวแทนของ เจนเซน และเมคคลิง (Jensen & Meckling, 1976 อ้างถึงใน ศิลปพร ศรีจันทพร, 2551) มองว่าเจ้าของกิจการไม่สามารถบริหารงานเพียงผู้เดียวได้จึงทำให้ต้องมีบุคคลเข้ามาช่วยในการบริหารงานแทนเจ้าของกิจการ ทฤษฎีนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นตัวแทนว่าเกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย โดยฝ่ายที่มอบอำนาจ คือ ตัวการ (Principle) ในขณะที่อีกฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารงาน คือ ตัวแทน (Agent) ตราบใดที่ผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแทนตัดสินใจลงทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนสูงสุดจากเงินลงทุนในวิธีที่สอดคล้องกับการสร้างผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นตัวการแล้วความสัมพันธ์ของการเป็นตัวแทนระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารยังคงมีประสิทธิผลที่ดี แต่ถ้าหากผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารไม่สอดคล้องกันจะทำให้เกิดปัญหาการเป็นตัวแทนขึ้น

มูลเหตุที่สำคัญของการกำกับดูแลกิจการ คือ แนวคิดตัวแทนกิจการอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น กรรมการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการและในขณะเดียวกันได้จ้างผู้จัดการผู้ควบคุมงานและพนักงานเพื่อนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ แนวคิดกิจการข้างต้น ซึ่งประกอบด้วยกลไก 2 อย่าง ที่จำเป็น คือ ผลการปฏิบัติงาน (Performance) และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability) ซึ่งจะช่วยให้แนวคิดมีความสมบูรณ์

สำหรับกิจการขนาดเล็ก เจ้าของเงินลงทุนกับผู้บริหารมักเป็นบุคคลเดียวกัน ดังนั้น เมื่อมีการบริหารงานผิดพลาดประการใด เจ้าของเงินทุนหรือผู้บริหารต้องรับผิดชอบผลการบริหารงานไว้เพียงผู้เดียว แต่เมื่อกิจการมีการเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นบริษัทขนาดใหญ่ ทำให้ต้องมีระดมทุนจากนักลงทุนหรือบุคคลอื่นที่มีความสนใจ ส่งผลให้กิจการต้องเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจำนวนมากขึ้น เมื่อกิจการเจริญเติบโตที่มากขึ้นย่อมส่งผลต่อไปแบบการบริหารที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาช่วยในการบริหารเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดแก่กิจการ

ตามทฤษฎีตัวแทน ถ้าผู้ที่เป็นตัวแทนบริหารงานดี เพิ่มความสามารถอย่างเต็มที่โดยไม่เอาผลประโยชน์ที่ควรเป็นของผู้ถือหุ้นมาเอาประโยชน์เข้าตนเองและพวกพ้องเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดให้เกิดขึ้นกับกิจการ รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ในการบริหารงานอาจประสบกับปัญหาจากผู้บริหาร หรือตัวแทนในหลายประเด็น เช่น ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่อาจทำงานได้เต็มความสามารถ ผู้บริหารเอาผลประโยชน์ของกิจการมาเป็นของตนหรือพวกพ้อง เป็นต้น

องค์กรธุรกิจที่แบ่งแยกระหว่างผู้บริหารและเจ้าของมักประสบปัญหาเกี่ยวกับองค์กรเนื่องมาจากผู้บริหารไม่ต้องรับผิดชอบต่ออย่างเต็มที่ รวมทั้งผู้บริหารอาจใช้โอกาสดังกล่าว ในการหาผลประโยชน์เข้าตนเองแทนที่จะเป็นผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ของการกำหนดปัญหาที่เกิดจากองค์กรที่มีการแบ่งแยก ระหว่างผู้บริหารและเจ้าของ ดังต่อไปนี้

1. การขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interest): การเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนจนไปขัดแย้งต่อหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมาย
2. Moral Hazard Problem: เป็นปัญหาที่ตัวการหรือเจ้าของกิจการไม่สามารถแน่ใจว่าตัวแทนหรือผู้บริหารที่เลือกเข้ามาแล้วนั้นได้ใช้ความพยายามสูงสุดในการทำงานหรือไม่ หรือทำงานเต็มความสามารถหรือไม่
3. Averse Selection: เป็นปัญหาที่ตัวการหรือเจ้าของกิจการไม่สามารถแน่ใจว่าตัวแทนหรือผู้บริหารที่เลือกเข้ามาแล้วนั้นจะมีความสามารถในการบริหารงานได้สอดคล้องกับผลตอบแทนที่ได้รับหรือไม่

ลักษณะสัมพันธ์ในทางธุรกิจมักเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวการ กับตัวแทน กล่าวคือ ตัวการได้จ้างโดยจ่ายค่าตอบแทนให้ตัวแทนเข้ามาดำเนินงานให้ตน และตัวแทนจะต้องรายงานผลการดำเนินงานฐานะการเงินของกิจการที่ตนรับผิดชอบ พร้อมทั้งส่งมอบผลประโยชน์ให้ตัวการ การแยกเป็นเจ้าของจากการบริหารก่อให้เกิดความเกี่ยวพันตามกฎหมายว่าด้วยตัวแทน โดยความผูกพันระหว่างกรรมการฝ่ายบริหาร และผู้ถือหุ้น เป็นความรับผิดชอบอันเกิดจากความเชื่อใจและไว้วางใจต่อกัน โดยที่กรรมการมีความรับผิดชอบตามหน้าที่ต่อผู้ถือหุ้น ซึ่งการแยกดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ทำให้ต้องมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

ข้อสงสัยที่ตามมาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การตรวจสอบการทำงานของตัวแทน ซึ่งก็คือผู้บริหารนั้นกระทำค่อนข้างยาก มีต้นทุนที่สูงและใช้เวลามาก วิธีหนึ่งที่ผู้ถือหุ้นสามารถใช้ในการตรวจสอบการบริหารงาน นั่นคือ ในฐานะผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการ ผู้ถือหุ้นก็มีอำนาจที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินงานของบริษัทผ่านการออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งก็จะสามารถโน้มน้าวการตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารได้ นอกจากนี้ยังมีกลไกที่เกี่ยวข้องรูปแบบหนึ่ง คือ กลไกการครอบครองกิจการ ซึ่งความเกรงกลัวในการถูกยึดอำนาจนี้ทำให้ผู้บริหารทำงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อมากขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้น ดังนั้น คณะกรรมการต้องบริหารจัดการบริษัทด้วยความระมัดระวังและซื่อสัตย์สุจริต (Fiduciary Duty) ในฐานะตัวแทนผู้ถือหุ้น หรือเจ้าของเงิน เพื่อที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัท เพื่อสร้างความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าหุ้นของกิจการ อีกทั้งคณะกรรมการจะต้องมีหน้าที่ของความจงรักภักดีและความยุติธรรม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นก่อนผลประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ คณะกรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่การดูแล โดยจะต้องปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อย่างผู้มีความระมัดระวังโดยคิดเสมือนว่าตนเป็นเจ้าของกิจการเอง

ตัวแทน ตามทฤษฎีตัวแทน ก็คือ คณะกรรมการบริษัท ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในการควบคุมดูแลการดำเนินงานของผู้บริหารหรือฝ่ายจัดการให้บรรลุตามเป้าหมายของบริษัทและรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและบุคคลภายนอกนั้นเป็นของคณะกรรมการบริษัท ดังนั้น คณะกรรมการจึงเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยเฉพาะควรเน้นไปที่บทบาท หน้าที่และโครงสร้างของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการควรประกอบด้วยกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีองค์ประกอบของคณะกรรมการที่จะสามารถสร้างกลไกการถ่วงดุลอำนาจภายในได้อย่างเหมาะสม คณะกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและกำกับควบคุมดูแลให้ข้อชี้แนะในการประกอบธุรกิจแก่ฝ่ายจัดการ รวมทั้งตรวจสอบการทำงานของฝ่ายจัดการให้เป็นไปตามที่นโยบาย

กำหนดไว้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้ให้แนวทางสำหรับคณะกรรมการในการปฏิบัติ ดังนี้

1. ความยุติธรรม (Fairness) คณะกรรมการควรดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงานของฝ่ายจัดการเพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยความเป็นธรรม โดยไม่เอาเปรียบข้อได้เปรียบ หรือคำนึงถึงผลประโยชน์ของตัวเองหรือผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างเป็นธรรม

2. ความโปร่งใส (Transparency) คณะกรรมการและผู้บริหาร ควรบริหารงานด้วยความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เชื่อถือได้ ทันเวลาและสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ลงทุนภายนอกสามารถประเมินผลการดำเนินงานและความเสี่ยงได้

3. ความรับผิดชอบตามหน้าที่ (Responsibility) คณะกรรมการควรปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ด้วยความตั้งใจและมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งควรจะต้องเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ และปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีบรรษัทภิบาล หรือทฤษฎีตัวแทนเป็นทฤษฎีที่มองว่าเจ้าของกิจการไม่สามารถบริหารงานเพียงผู้เดียวได้จึงทำให้ต้องมีบุคคลที่เข้ามาช่วยในการบริหารงานแทนเจ้าของกิจการ มูลเหตุที่สำคัญของการกำกับดูแลกิจการคือ แนวคิดของตัวแทน กิจการจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของตัวแทนหรือกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของกิจการ ตัวแทนหรือกรรมการจะกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการและในขณะเดียวกันได้จ้างผู้จัดการ ผู้ควบคุมงานและพนักงานเพื่อนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ หรืออธิบายความสัมพันธ์อย่างง่ายคือ แนวคิดตัวแทนของกิจการข้างต้นประกอบด้วยกลไก 2 อย่างที่จำเป็น คือ ผลการปฏิบัติงาน (Performance) และความรับผิดชอบต่อที่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ (Accountability) ซึ่งจะช่วยให้แนวคิดทฤษฎีตัวแทนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักบรรษัทภิบาล

ความหมายของบรรษัทภิบาล

จากการค้นคว้ามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของบรรษัทภิบาลไว้หลากหลายแง่มุม ดังนี้

เกียรติศักดิ์ จีระเชิธรนาถ (2545) ในข้อเขียน เดอะ บิสิเนส ราวเทเบิล (The Business Roundtable) ให้ความหมายของบรรษัทภิบาลว่าไม่ใช่เป้าหมายที่เป็นนามธรรม หากแต่เป็นสิ่งที่นำไปสู่วัตถุประสงค์ขององค์กร โคนการกำหนดโครงสร้างภายในองค์กรที่ผู้ถือหุ้นกรรมการและฝ่ายบริหารสามารถมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วรภัทร โตชนะเกษม (2542) ให้ความหมายธรรมรัฐในภาคเอกชนว่า คือ การใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะดูแลปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหารการกำกับดูแลที่ดี

ณัฐพันธุ์ เจริญนันท์ (2544) กล่าวว่าบรรษัทภิบาล หมายถึง องค์การธุรกิจหรือวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่มีระบบการบริหารงานและการดำเนินงานที่เปี่ยมด้วยความเอื้ออาทร มองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกลุ่มต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ทั้งตนเองและสังคมแวดล้อมต่างได้รับประโยชน์ ดำรงอยู่อย่างผาสุก และมีคุณภาพ หรือเราอาจจะกล่าวได้ว่า บรรษัทภิบาลเป็นการดำเนินงานที่แสดงให้เห็นว่า องค์การธุรกิจเป็นประชากรที่ดี (Good Citizen) ของสังคม

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2544) เรียก Corporate Governance ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีและให้ความหมายว่า คือ ระบบที่จัดให้มีโครงสร้างและกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการ ฝ่ายจัดการและผู้ถือหุ้น เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน นำไปสู่ความเจริญเติบโต และเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบ

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Corporation and Development: OECD) (2006) ซึ่งเป็นองค์กรที่บทบาทในการผลักดันเรื่องบรรษัทภิบาลได้อธิบายความหมายและความจำเป็นของบรรษัทภิบาลว่า บรรษัทภิบาลเป็นเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบของผู้บริหารบริษัท คณะกรรมการ บริษัท ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มว่าการดำเนินกิจการของบริษัทมีผลต่อความเชื่อมั่นของตลาดและผลประโยชน์ของบริษัทเพียงใด บรรษัทภิบาลเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบริษัทที่ต้องการเงินทุนและสำหรับประเทศที่รัฐบาลต้องการให้การลงทุนของภาคเอกชนเป็นไปด้วยดี การไม่มีบรรษัทภิบาลจะเป็นผลให้ศักยภาพของบริษัทอ่อนแอ มีความลำบากเรื่องฐานะทางการเงินและแม้กระทั่งเกิดการทุจริตได้

สรุปได้ว่า หลักบรรษัทภิบาล คือ หลักในการบริหารจัดการธุรกิจทุกประเภททุกขนาดให้เติบโตอย่างมั่นคง โดยมีได้ให้ความสำคัญกับกำไรสูงสุด (Maximize Profit) แต่ให้ความสำคัญกับกำไรอย่างยั่งยืน ด้วยการสร้างกลไกควบคุมการดำเนินงานขององค์กรให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้วยความโปร่งใสเปิดเผย ตรวจสอบได้ และเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อรักษาเงินทุนและเพิ่มคุณค่าให้กับผู้ถือหุ้นในระยะยาว ภายในกรอบการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอื่นและมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม ทั้งนี้ บรรษัทภิบาลไม่จำเป็นต้องมีเฉพาะองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่แต่ควรนำมาใช้ทั้งองค์กรธุรกิจขนาดเล็กขนาดกลางรวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

ความสำคัญของหลักบรรษัทภิบาล

นวพร เรืองสกุล (2545, หน้า 13 - 14) ได้สรุปถึงความจำเป็นของการมีบรรษัทภิบาลว่ามาจากหลายด้าน สาเหตุที่สำคัญได้แก่

1. นักลงทุนให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องบรรษัทภิบาลมากขึ้น โดยคิดว่าหลักบรรษัทภิบาลจะสามารถช่วยคุ้มครองการลงทุนได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น การเลือกลงทุนในบริษัทใด ๆ จึงต้องมั่นใจได้ว่าบริษัทนั้น ๆ มีกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการบริหารงานที่โปร่งใส รอบคอบ รัดกุม และมีผู้รับผิดชอบอย่างเป็นระบบ

2. ตัวอย่างความล้มเหลวของหลายบริษัทในหลายประเทศที่ต้องปิดกิจการ เนื่องจากการขาดการกำกับดูแลกิจการที่ดี ดังนั้นการมีระบบการจัดการที่ดีจะสามารถช่วยป้องกันและบรรเทาปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ได้จัดทำโครงการสนับสนุนให้บริษัทจดทะเบียนมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Governance) เพื่อส่งเสริมและผลักดันให้เกิดการดำเนินธุรกิจตามหลักบรรษัทภิบาลอย่างจริงจัง โดยระบุถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งบริษัทที่ได้รับการจัดอันดับการกำกับดูแลกิจการ (Governance Rating) ในระดับที่ ก.ล.ต. กำหนดจะได้รับมีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับดูแลหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2545)

ประโยชน์ทางตรง

1. ได้รับประกาศยกย่อง เชิดชูให้ประชาชนได้รับทราบ
2. ได้รับสิทธิพิเศษลดหย่อนค่าธรรมเนียมรายปีที่บริษัทต้องจ่ายให้คณะกรรมการกำกับตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)
3. ได้รับบริการสิทธิเป็นกรณีพิเศษ กรณีบริษัทประสงค์จะระดมทุนสามารถทำได้ด้วยความรวดเร็วและมีต้นทุนที่ต่ำ

ประโยชน์ทางอ้อม

1. บริษัทจะมีภาพพจน์ที่ดีในสายตาผู้เกี่ยวข้อง
2. ราคาหุ้นของบริษัทจะมีพรีเมียม (Premium) เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ลงทุนเห็นประโยชน์และความสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดีมากขึ้น

หลักเกณฑ์บรรษัทภิบาล

สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินรางวัลให้กับองค์กรที่มีการปฏิบัติอันเป็นเลิศเชิงบรรษัทภิบาล ซึ่งได้นำหลักการพื้นฐาน 6 ข้อของ ธนิยภัฏช์ นาคะสุวรรณ (2543) มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทุกฝ่ายในบริษัทต้องมีความตระหนักในภาระหน้าที่ของตน โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมควบคู่ไป
2. ทุกฝ่ายในบริษัทต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหารไปจนถึงพนักงานระดับต่าง ๆ
3. บริษัทต้องปฏิบัติต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและยุติธรรม ทั้งผู้ถือหุ้น พนักงาน คู่ค้า ลูกค้า สังคม และชุมชน
4. บริษัทต้องมีการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ทางธุรกิจอย่างโปร่งใสและตรงไปตรงมา โดยเฉพาะผลประกอบการและฐานะทางการเงินของบริษัท
5. บริษัทต้องมุ่งมั่นกับการทำธุรกิจ เพื่อสร้างคุณค่าระยะยาวแก่ผู้ถือหุ้น มิใช่เป็นเพียงการเก็งกำไรในช่วงสั้น ๆ
6. บริษัทต้องส่งเสริมการปฏิบัติอันเป็นเลิศในทุกด้าน ๆ ทั้งด้านการผลิตสินค้า การให้บริการและการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

อัจฉรา โยมสินธุ์ (2544) มีแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารเพื่อความยั่งยืน ประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 6 ข้อ ได้แก่

ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ องค์กรจะต้องกำหนดภารกิจของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนทุกคน ทุกฝ่ายรู้หน้าที่ของตนว่าต้องทำอะไร ทำอย่างไรและเข้าใจในหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจนยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน

ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตน ทุกฝ่ายในองค์กรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบอย่างแท้จริง มีความเข้าใจว่าต้องรับผิดชอบต่อใครบ้างในลักษณะใด แก่ไหน และอย่างไร

ความยุติธรรม ถือเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานในการทำธุรกิจ การสร้างความยุติธรรมในการดำเนินธุรกิจควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ จะต้องมีความเสมอภาค มีความเท่าเทียมกัน มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

ความโปร่งใส ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานตามหลักบรรษัทภิบาล ข้อมูลข่าวสารทางธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะผลการดำเนินงานและภายในทางการเงินที่บริษัทเปิดเผยต้องโปร่งใส เชื่อถือได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ถือหุ้น นักลงทุนและตลาดทุน

คุณค่าระยะยาว หลักบรรษัทภิบาลให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าในระยะยาวแก่องค์กรมากกว่าการดักดวงผลประโยชน์ในระยะสั้น คณะกรรมการบริษัทจะมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความมุ่งมั่นที่จะทำธุรกิจเพื่อสร้างคุณค่าในระยะยาว เพื่อความมั่นคงและยั่งยืน

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ องค์กรต้องส่งเสริมในการปฏิบัติงานในทุกด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ มุ่งสร้างความสมบูรณ์แบบ โดยมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจมีการผลักดัน และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

ไชศรี วิสุทธิพิเนตร (2545, หน้า 23 - 42) กล่าวว่า หลักบรรษัทภิบาลนอกจากถือว่าเป็น หัวใจของบรรษัทภิบาลแล้ว ยังมีความสำคัญที่ควรให้ความสนใจกับรายละเอียดของแนวคิด ต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย ได้แก่

1. ความตระหนักในภาระหน้าที่ (Accountability) เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ด้วยสำนึก รับผิดชอบอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่ให้ได้ว่าชื่อว่าเป็น แต่ต้องทำให้ดีที่สุดด้วย ยกตัวอย่าง เช่น คณะกรรมการบริษัท ไม่ใช่หน้าที่แค่เพียงรายงานผลการดำเนินงานต่อผู้ถือหุ้น แต่งตั้งหรือถอดถอนฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่จะต้องมีจิตสำนึกในการดูแลผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นซึ่งถือเป็นเจ้าของ บริษัทด้วย ดังนั้น คณะกรรมการบริษัทจึงต้องใส่ใจกับการกำหนดนโยบาย และการกำกับดูแลให้ ฝ่ายบริหารปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้สามารถนำพาธุรกิจไปสู่ความสำเร็จและเจริญรุ่งเรืองได้
2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) เกิดจากการกำหนดภารกิจของแต่ละฝ่ายไว้ อย่างชัดเจนว่าใครต้องทำอะไรและทำอย่างไร การกำหนดภารกิจจะช่วยให้ดำเนินธุรกิจเป็นไป อย่างราบรื่นรวดเร็ว ไม่เกิดความซ้ำซ้อน และมีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นและเมื่อกำหนดภารกิจแล้วก็อาจออกเป็นประกาศ ขอบังคับหรือทำเป็นคู่มือปฏิบัติงาน โดยมีระบบให้รางวัล หรือลงโทษ
3. ความยุติธรรม (Fairness) เริ่มต้นแต่การวางแผนนโยบายเพื่อให้บุคลากรแต่ละฝ่าย ปฏิบัติต่อผู้เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกันภายใต้หลักการที่ชัดเจน เช่น คณะกรรมการบริษัทต้องดูแล ปกป้องผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค ผู้บริหารต้องดูแลพนักงานทุกคนอย่าง ยุติธรรมและเท่าเทียมกัน พนักงานต้องให้บริการหรือปฏิบัติต่อลูกค้าทุกรายโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นต้น และยังรวมไปถึงการไม่ส่งเสริมการให้หรือรับสินบนด้วย ดังนั้น ความยุติธรรมจึงถือเป็น หลักจริยธรรมพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้องค์กรและสร้างความเจริญที่ ยั่งยืนให้แก่ธุรกิจ
4. ความโปร่งใส (Transparency) ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา ซึ่งความโปร่งใสตามหลักบรรษัทภิบาล ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ หรือที่เรียกว่าหลัก 3C's ได้แก่

Clear หมายถึง ข้อมูลต้องมีความชัดเจน ตรงไปตรงมา ไม่คลุมเครือจนอาจถูกความผิด ๆ

Consistent หมายถึง มีความสม่ำเสมอในการเปิดเผยข้อมูลแต่ละครั้งโดยข้อมูลจะต้อง จัดทำและบันทึกด้วยหลักเกณฑ์เดียวกันทั้งหมด หากมีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ในการจัดทำ

หรือบันทึกข้อมูลส่วนใด จะต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบด้วย

Comparable หมายถึง สามารถเปรียบเทียบได้ด้วยข้อมูลที่จัดทำตามมาตรฐาน ซึ่งผู้ถือหุ้นสามารถนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลจากแหล่งอื่น

5. มุ่งความเป็นเลิศ (Excellency) โดยส่งเสริมการปฏิบัติอันเป็นเลิศแก่บุคลากรทุกฝ่ายและส่งเสริมให้การปฏิบัติงานทุกด้านมุ่งไปสู่ความสมบูรณ์แบบ นั่นคือ ต้องมีการวางนโยบายที่ชัดเจน หรือมีปรัชญาในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งนโยบายหรือปรัชญาที่กำหนดไว้จะสะท้อนถึงเป้าหมายที่ธุรกิจต้องการไปให้ถึง แต่ก็ต้องผลักดันให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพยายามพัฒนาตนเอง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายนั้น ด้วยและการมุ่งสู่เป้าหมายของความเป็นเลิศก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันให้กับธุรกิจได้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบหลักบรรษัทภิบาล

ลำดับ	หลักบรรษัทภิบาล	อจจรา โยมสินธุ์ (2544)	ไชศรี วิสุทธิพิณตร (2545)
1	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่	✓	
2	ความตระหนักในภาระหน้าที่		✓
3	ความยุติธรรม	✓	✓
4	ความโปร่งใส	✓	✓
5	คุณค่าระยะยาว	✓	
6	การปฏิบัติที่เป็นเลิศ/ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ	✓	✓

โดยสรุป หลักบรรษัทภิบาลประกอบด้วย 6 ประการ คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความตระหนักในภาระหน้าที่ ความยุติธรรม ความโปร่งใส คุณค่าระยะยาวและการปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

แนวคิดเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาระบบบรรษัทภิบาล

ยุทธ วรรณธรร (2551) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบรรษัทภิบาลไว้ใน Investment Guide, CG Corner ไว้ว่า ปัญหาการขาดจริยธรรมและบกพร่องในหน้าที่จรรยาบรรณของบรรษัทภิบาลที่ดี มีการเอาเปรียบ ทุจริตคดโกง จนทำให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเสียหาย ทำให้ระบบมีปัญหา บุคคลเหล่านี้มีทั้งผู้ถือหุ้นทุก ๆ ฝ่ายและทุก ๆ องค์กร รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่กำลังดูแลล้วนมีโอกาสมีส่วนสร้างความเสียหายให้ผู้มีส่วนได้เสียและระบบ

คำถามที่ตามมาจึงมีว่าจะแก้ไขหรือพัฒนาใครก่อนจึงจะทำให้ทุก ๆ หน่วยงาน องค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้องมีจริยธรรมและบรรษัทภิบาลที่ดี ผู้เชี่ยวชาญด้านบรรษัทภิบาลต่างเห็นพ้องต้องกันว่าต้องพัฒนาพร้อมกันไปจึงจะสัมฤทธิ์ผล นักวิชาการด้านบรรษัทภิบาลให้ความเห็นว่า การพัฒนาระบบให้มีความมั่นคงและยั่งยืนในส่วนที่เกี่ยวกับบรรษัทภิบาลต้องพัฒนาไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านวินัยกฎระเบียบและกฎหมาย (Regulatory Disciplines) ด้านวินัยตลาด (Market Disciplines) และด้านวินัยของตนเอง (Self Disciplines) ทั้ง 3 ด้านนี้เรียกได้ว่าเป็นเสาหลักบรรษัทภิบาลก็ว่าได้ ถ้าขาดเสาใดเสาหนึ่ง ความมั่นคงยั่งยืนหยดก็ขาดหายไป ระบบก็มีปัญหา

ด้านวินัยกฎระเบียบและกฎหมาย และหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ในการออกกฎเกณฑ์ กติกาและกฎหมาย เพื่อเป็นกรอบให้การทำมาค้าขายมีความเป็นธรรม คู่ครองสิทธิต่าง ๆ ของผู้เกี่ยวข้อง หากออกกฎหมายเอื้อธุรกิจเกินไปอาจเปิดช่องให้มีการเอารัดเอาเปรียบผู้มีส่วนได้เสียใช้ทรัพยากรอย่างขาดประสิทธิภาพ ถ้าเอื้อผู้มีส่วนได้เสียมากเกินไป การค้าขายก็ทำได้ยากเพราะความเสี่ยงและต้นทุนสูง

ด้านวินัยตลาด ตลาดในที่นี้ หมายถึง ผู้เล่น (Players) ในแวดวงธุรกิจซึ่งประกอบด้วย องค์กรธุรกิจและผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลาย เช่น พนักงาน ลูกค้า เจ้าหน้าที ผู้ถือหุ้น และสังคม เป็นต้นพลังของผู้มีส่วนได้เสียทำให้กลไกการทำงานของผู้เกี่ยวข้องในตลาดได้ผลจนเสมือนหนึ่งมีการควบคุมดูแลกันเอง (Self Regulated) วิธีที่ผู้มีส่วนได้เสียใช้พลังได้ผลมีหลายรูปแบบ เช่น รวมหัวต่อต้าน (Boycott) ไม่ซื้อสินค้าหรือไม่ทำมาค้าขายด้วย แจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนทางการฟ้องร้องให้ชดเชยค่าเสียหาย เป็นต้น

ด้านวินัยของตนเอง การสร้างระบบที่มีโครงสร้างและกระบวนการกำกับดูแลกิจการเป็นรูปแบบเท่านั้น หากไม่มีการยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ การกำกับดูแลกิจการหรือบรรษัทภิบาลจะมีคำว่า “ที่ดี” ไม่ได้บรรษัทภิบาลที่ดีต้องอภิบาลบรรษัทอย่าง สุจริต โปร่งใส มีคุณธรรม ซึ่งต้องอาศัยจิตสำนึกในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน (Accountability) ที่เกิดปัญหาและขาดบรรษัทภิบาลที่ดีส่วนใหญ่มาจาก “ต่อมจิตสำนึกบกพร่อง” การส่งเสริมให้มีวินัยของตนเองจึงเป็นเรื่องจำเป็น

จะเห็นว่า องค์กรและกิจการธุรกิจต่าง ๆ จะมีบรรษัทภิบาลที่ดีได้จำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้ง 3 ด้านข้างต้นพร้อมกันไป เสาหลักทั้ง 3 จึงจะล้ายืนให้ระบบมีความแข็งแรง มีการเติบโตอย่างมีเสถียรภาพมั่นคงยั่งยืน ถ้าการพัฒนากฎระเบียบและกฎหมายไม่เพียงพอ ก็จะเปิดช่องให้มีการเอารัดเอาเปรียบมากเกินไป ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม การใช้ทรัพยากรขาดประสิทธิภาพ แม้จะมีกฎหมายเหมาะสมเพียงพอ แต่ผู้เกี่ยวข้องทุกองค์กรและทุกคนขาดจิตสำนึกของความมีคุณธรรม ความรับผิดชอบ บรรษัทที่ดีย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ บุคคลเหล่านี้ย่อมฉกฉวยทุกโอกาสที่เปิดช่อง

อ้างความไม่ผิดกฎหมาย แม้พิจารณาบรรณก็จะทำ บรรษัทภิบาลที่ดีย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าด้านกฎหมายและด้านวินัยของตนเองเอื้ออำนวยด้านวินัยตลาดน่าจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจก็สามารถเติบโตอย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ในการศึกษา

กลุ่มธุรกิจสัตว์น้ำ

จากการศึกษางานของ อภัยชนม์ วัชรสินธุ์ (2548) ธุรกิจด้านหนึ่งของบริษัทเอกชนแห่งนี้เป็น กลุ่มของอาหารสัตว์ มีผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในกลุ่มของกุ้ง และบางส่วนในกลุ่มของปลา สามารถจำแนกธุรกิจออกเป็น 3 หมวดหลัก คือ อาหารสัตว์, พันธุ์สัตว์ และเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์อาหาร โดยมีรายละเอียดการประกอบธุรกิจ พอสังเขป ดังนี้

หมวดอาหารสัตว์

บริษัทเป็นผู้นำและผู้บุกเบิกในการผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่สำคัญได้แก่ อาหารกุ้ง โดยมีการผลิตอาหารสัตว์ทั้งในรูปหัวอาหาร และอาหารสำเร็จรูปชนิดผง และชนิดเม็ดในการผลิตอาหารสัตว์น้ำนั้น บริษัทนำเอาพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ กากถั่วเหลือง ปลาป่นและแป้งสาลี เป็นต้น มาผลิตโดยมีการควบคุมสูตรอาหารและการผลิตทุกขั้นตอนด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้อาหารสัตว์น้ำที่มีคุณภาพสม่ำเสมอและได้มาตรฐานตามที่กำหนดได้มีการใช้ระบบสุ่มตรวจเพื่อตรวจสอบมาตรฐานและคุณภาพของวัตถุดิบและสินค้า การตรวจสอบที่สายการผลิตต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มความมั่นใจต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และเหมาะสมกับการเลี้ยงในประเทศไทย

กลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญ คือ การรักษามาตรฐานคุณภาพของผลิตภัณฑ์และการให้บริการที่ต่อเนื่อง บริษัทได้มีการเอาใจใส่ต่อลูกค้าโดยสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการให้ความรู้ด้านวิชาการทั้งแก่ตัวแทนจำหน่ายอาหารสัตว์ และเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์โดยตรง ทั้งในรูปแบบของการจัดสัมมนาทางวิชาการ การจัดตั้งศูนย์บริการวิชาการที่มีนักวิชาการคอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่เกษตรกร ตลอดจนการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ในรูปของสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ราคาขายของอาหารสัตว์นั้นจะผันแปรไปตามต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้ ซึ่งเมื่อเกิดกรณีที่ต้องการปรับราคาจะต้องขออนุญาตจากกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

หมวดพันธุ์สัตว์

ผลิตภัณฑ์ในหมวดนี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากฟาร์มเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ โดยผลิตภัณฑ์หลักในหมวดนี้ มีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้

ฟาร์มเพาะฟักลูกกุ้ง บริษัทได้มีการพัฒนาการเพาะฟักลูกกุ้ง โดยมีเป้าหมายที่จะผลิตลูกกุ้งที่มีคุณภาพเพื่อจำหน่ายให้แก่เกษตรกร อันจะเป็นการเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรเลี้ยงกุ้งได้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น โดยในปี 2547 บริษัทได้มีการร่วมทุนกับบริษัทผู้เชี่ยวชาญด้านพันธุ์กุ้งจากสหรัฐอเมริกา เพื่อทำการพัฒนาและผลิตลูกกุ้งที่มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพการเลี้ยงในประเทศไทย ฟาร์มเพาะพันธุ์กุ้งของบริษัทตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เลี้ยงกุ้งในภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีระบบการจัดการที่ดี ใช้เทคนิคการเลี้ยงที่ทันสมัยมีระบบควบคุม และป้องกันโรคที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด

หมวดเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์อาหาร

ผลิตภัณฑ์ในหมวดนี้สามารถแบ่งย่อยตามขั้นตอนการผลิตได้ 2 ประเภท ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า การแปรรูป และการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า

บริษัทได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ซึ่งทำให้บริษัทได้มีการขยายธุรกิจการเลี้ยงกุ้งมากขึ้น อันจะทำให้บริษัทมีกระบวนการผลิตที่ครบวงจร สามารถมีผลผลิตกุ้งที่มีคุณภาพป้อนให้กับโรงงานแปรรูปของบริษัท หรือจำหน่ายให้กับโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำอื่น ๆ ในประเทศไทย

ในการจัดการฟาร์มเลี้ยงกุ้งของบริษัทนั้น บริษัทใช้วิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อหาวิธีป้องกันโรคระบาดของกุ้งและวิธีการเลี้ยงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ให้มีสารเคมีตกค้างและเน้นการเลี้ยงแบบเทคโนโลยีชีวภาพ (Probiotic Farming) ที่หลีกเลี่ยงการใช้ยาและสารเคมี

2. การแปรรูปและการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสุก

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปถือเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่สำคัญในหมวดเนื้อสัตว์และอาหารของธุรกิจสัตว์น้ำ โดยมีผลิตภัณฑ์หลัก คือ กุ้งสดแปรรูป และแปรรูปกุ้งเพิ่มมูลค่า ซึ่งส่วนใหญ่จะผลิตเพื่อการส่งออกในรูปแบบสินค้าแช่เย็น และแช่แข็ง โดยจำหน่ายผ่านทางผู้นำเข้าในต่างประเทศ โดยราคารับซื้อแปรรูปไปตามปริมาณความต้องการและปริมาณผลผลิตที่มีจำหน่ายในประเทศไทยและตลาดโลก หรือเป็นราคาที่ตกลงกันสำหรับสินค้าที่ผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า

นอกจากนั้น บริษัทได้เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์กุ้งแปรรูป คือ การแปรรูปเป็นสินค้าอาหารปรุงสุก การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของบริษัทในกระบวนการนี้ บริษัทจะเน้นการแปรรูปกุ้งให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารทั้งในรูปแบบของอาหารสำเร็จรูป และอาหารสำเร็จรูปตามคำสั่งซื้อของลูกค้า โดยนำไปผสมเครื่องปรุงรส และทำให้สุก โดยผ่านกระบวนการต้ม นึ่ง ทอด อบ และย่าง ตามความต้องการของลูกค้าจากนั้นจึงนำไปแช่แข็งแล้วเก็บไว้ในห้องเย็นเพื่อรอการจัดจำหน่ายให้แก่ผู้ค้าส่ง และผู้ค้าปลีก และช่องทางการจำหน่ายแบบใหม่ (Modern Trade) เช่น ไฮเปอร์มาร์เก็ต และ

ซูปเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น ส่วนการส่งออกเป็นการขายผ่านผู้นำเข้าในประเทศ โดยประเทศที่นำเข้าหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป

กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ สายฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งบ่อดิน ในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจกลุ่มสัตว์น้ำของบริษัทเอกชนแห่งนี้ ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 11 ฟาร์ม ครอบคลุม 5 ตำบลของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และหนึ่งตำบลของอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี สรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมสัตว์น้ำในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี รวม 11 ฟาร์ม ได้แก่

1. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในตำบลเนินขี้	จำนวน 2 ฟาร์ม
2. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในตำบลคลองปูน	จำนวน 1 ฟาร์ม
3. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในตำบลกองดิน	จำนวน 2 ฟาร์ม
4. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในตำบลปากน้ำกระแสด	จำนวน 2 ฟาร์ม
5. ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในตำบลช้างข้าม	จำนวน 1 ฟาร์ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยดา ศรีหานาม (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร ศึกษาเฉพาะกรณี: บริษัทเอกชนขนาดใหญ่ของคนไทยแห่งหนึ่ง” พบว่า พนักงานในบริษัทแห่งนี้มีจริยธรรมในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง นอกจากนี้ยังพบว่า จริยธรรมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรในระดับกลางในการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อจริยธรรมในการทำงาน พบว่า มีเพียงตัวแปรของอายุพนักงานเท่านั้นที่มีผลต่อจริยธรรมในการทำงาน โดยที่พนักงานที่มีอายุน้อยกว่ามีจริยธรรมในการทำงานมากกว่าพนักงานที่มีอายุน้อยกว่า และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการพยากรณ์จริยธรรมในการทำงานมีเพียงตัวแปรเดียว คือ ความผูกพันต่อองค์กร โดยตัวแปรดังกล่าวสามารถพยากรณ์จริยธรรมในการทำงานได้ร้อยละ 22.50 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการศึกษาเรื่องจริยธรรมในการทำงานและสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการบริหารองค์กรได้

ภัทรณณ พันธุ์สีดา (2543, หน้า 105) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ศึกษากรณี พนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กรของรัฐแห่งหนึ่ง” พบว่า พนักงานที่มีระดับการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .46 โดยสามารถ

เรียงลำดับการรับรู้ความยุติธรรมในองค์การจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ การรับรู้ความยุติธรรมด้านกระบวนการในการกำหนดผลตอบแทน การรับรู้ความยุติธรรมด้านผลตอบแทน และการรับรู้ความยุติธรรมด้านระบบ

ประสงค์ หาญตนศิริกุล (2544, หน้า 25 - 26) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมในการปฏิบัติงานของพนักงานเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในสาขาที่สังกัดสำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า หน้าที่และความรับผิดชอบที่พนักงานต้องมีต่อองค์กร คือ ความรับผิดชอบต่องานต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อผู้บังคับบัญชา ข้อมัหมายถึง ความรับผิดชอบต่อองค์การด้วยเพราะผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าวเป็นผลสะท้อนไปสู่ความสำเร็จขององค์การในส่วนรวมทุกกรณี

สุรจิ แยมน้อย (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการยอมรับการนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในบริษัท ทศท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานสังกัดสำนักงานปรับเปลี่ยนองค์การของบริษัทที่มีการยอมรับการนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในบริษัทอยู่ในระดับสูง ซึ่งหลักบรรษัทภิบาล 8 ประการ ได้แก่ หลักความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในการกระทำของตน หลักความถูกต้องในการปฏิบัติภาระหน้าที่ หลักการปฏิบัติต่อทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและยุติธรรม หลักความโปร่งใสและเปิดเผยตรงไปตรงมา หลักการสร้างคุณค่าของธุรกิจในระยะยาว หลักการส่งเสริมการบริหารอันเป็นเลิศในองค์กร หลักการเป็นประชากรที่ดีขององค์กรหรือสังคม หลักการเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ความรู้ความเข้าใจในหลักบรรษัทภิบาล พบว่า มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในบริษัท ขณะที่ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงานและตำแหน่งงานไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการนำหลักบรรษัทภิบาลมาใช้ในบริษัท

อิสริย์ เกียรติพิทักษ์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความเป็นบรรษัทภิบาลของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) พบว่า บุคลากรที่มีคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเป็นบรรษัทภิบาลแตกต่างกัน ส่วนพนักงานที่มีความแตกต่างกันด้านเพศอายุ ระดับการศึกษา อายุงาน ตำแหน่งงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจและการกระทำของตน การยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติต่อทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอเสมอภาคและยุติธรรม ความโปร่งใสและเปิดเผยตรงไปตรงมา การมุ่งสร้างคุณค่าของธุรกิจในระยะยาว การมุ่งส่งเสริมหลักการบริหารอันเป็นเลิศ ส่วนความคิดเห็นด้านการเป็นประชากรที่ดีขององค์กรหรือสังคมไม่แตกต่างกันและบุคคลที่มีกลุ่มงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงาน ความโปร่งใสและเปิดเผย ตรงไปตรงมา การเป็นประชากรที่ดีขององค์กร สังคมรวมทั้งการเคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมแล้ว

พบว่า ความคิดเห็นด้านการเป็นประชากรที่ดีขององค์กรหรือสังคมมีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมาคือ การยึดหลักความถูกต้องในการปฏิบัติงาน มีความโปร่งใสและเปิดเผยตรงไปตรงมา มุ่งสร้างคุณค่าของธุรกิจในระยะยาวแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มุ่งเสริมสร้างหลักการบริหารอันเป็นเลิศ และปฏิบัติต่อทุกฝ่ายอย่างเสมอภาค ตามลำดับ

นวนลภา อัครพุทธิพร และศิลปพร ศรีจันทเพร (2550) ศึกษาว่าการที่บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งจัดให้มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีช่วงคะแนนที่สูงจะสามารถส่งผลให้บริษัทมีมูลค่าของกิจการที่สูงกว่ากิจการที่ได้รับผลการประเมินในช่วงที่ต่ำกว่าหรือไม่ ผู้วิจัยได้นำ Tobin's Q มาเป็นเครื่องมือในการหาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับมูลค่าของกิจการผลจากงานวิจัยพบว่า บริษัทที่ได้รับการประเมินให้มีช่วงคะแนนการกำกับดูแลกิจการที่สูงกว่าจะมีค่าเฉลี่ย Tobin's Q สูงกว่าบริษัทในกลุ่มที่ได้คะแนนการกำกับดูแลกิจการที่ต่ำกว่า

เสกศักดิ์ จำเริญวงศ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของบรรษัทภิบาลในการกำกับดูแลคุณภาพของทรัพยากรในองค์กรธุรกิจไทย) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันของทรัพยากรมนุษย์กับกลไกการกำกับดูแล โดยต้องการหาความสัมพันธ์ระหว่าง ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันของทรัพยากรมนุษย์ ผลการดำเนินงานของบริษัทกับกลไกบรรษัทภิบาลงานวิจัยชุดนี้มีจุดเด่นตรงที่มีการกำหนดดัชนีเพื่อชี้วัดคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันทรัพยากรมนุษย์กำหนดดัชนีวัดคุณภาพทรัพยากรมนุษย์และกำหนดดัชนีวัดมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยทรัพยากรมนุษย์แล้วนำไปหาความสัมพันธ์กับดัชนีที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานและตัวแปรที่วัดภาพรวมของการมีระบบและกลไกของบรรษัทภิบาลภายในและภายนอกองค์กรธุรกิจ กลไกภายในองค์กร ได้แก่ กลไกระบบการจัดการในการทำให้เป้าหมายของผู้บริหารกับผู้ถือหุ้นเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพราะถ้าเป้าหมายของผู้บริหารแตกต่างจากผู้ถือหุ้นแล้ว ผู้บริหารสามารถใช้อำนาจในการตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองต้องการมากกว่าที่จะตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ผู้ถือหุ้นต้องการ หรือที่เรียกว่า Conflict of Interest ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารใช้เงินของบริษัทสั่งซื้อเครื่องบินส่วนตัวประจำตำแหน่ง หรือตกแต่งสำนักงานให้หรูหราเพื่อความสะดวกสบายของตนเอง แทนที่จะนำเงินของบริษัทไปลงทุนในโครงการที่มีศักยภาพให้ผู้ถือหุ้นได้ผลกำไร เป็นต้น ส่วนกลไกภายนอกองค์กรที่ช่วยควบคุมได้ เช่น การ Take Over ถ้านักลงทุนเห็นว่า บริษัทไหนมีผลการดำเนินงานที่ไม่ดีเนื่องจากผู้บริหารไม่ดี บริษัทนั้นก็จะตกเป็นเป้าหมายในการถูกซื้อหรือ Take Over เมื่อเจ้าของกลุ่มใหม่เข้ามา ผู้บริหารเก่า ๆ ก็มีสิทธิ์ถูกไล่ออก เป็นต้น จากผลการศึกษา พบว่า กลไกบรรษัทภิบาลที่ศึกษานี้ เป็นกลไกภายในองค์กรที่ช่วยกำกับดูแลคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ได้จริงและกลไกเหล่านี้จะเข้ามากำกับดูแลในการเพิ่มผลิตภาพและ

ผลการดำเนินงานในองค์กรธุรกิจต่อไปในอนาคต รศ.ดร. เสกศักดิ์ ยังกล่าวต่อไปอีกว่า การผลักดันให้คนของเรา องค์กรธุรกิจของเรา จนถึงชาติของเราเข้าถึงและบรรลุเป้าหมายของความเป็น
 บริษัทภิบาล อาจไม่ใช่เรื่องง่าย แต่อย่างไรก็ตาม หากเรามีศรัทธาในหลักการ ความแน่วแน่ชัดเจน
 ในการบริหารพร้อม ๆ กับความจริงจังในขั้นของการปฏิบัติ บริษัทภิบาลจะเป็นคำตอบที่ดีของ
 ความสำเร็จและความสุขได้อย่างแน่นอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิเคราะห์บริบทและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากสถานที่จริง สามารถกำหนดตัวแปรจาก
 กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็นและทฤษฎีตัวแทนของบริษัทภิบาล โดยการกำหนด
 ตัวแปรตาม รายละเอียดกรอบการวิจัยด้านล่าง ดังนี้

หลักบริษัทภิบาล	อังฉรา โยมสินธุ์ (2544)	ไชศรี วิสุทธิพิเนตร (2545)
ความรับผิดชอบต่อนักที่	✓	
ความตระหนักในภาระหน้าที่		✓
ความยุติธรรม	✓	✓
ความโปร่งใส	✓	✓
คุณค่าระยะยาว	✓	
การปฏิบัติที่เป็นเลิศ/ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ	✓	✓

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. ระดับตำแหน่ง
5. ขนาดสถานที่ทำงาน

การบริหารจัดการตามหลักบรรษัทภิบาล: ศึกษากรณี
พนักงานกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ (สายฟาร์ม
เพาะเลี้ยงกุ้งบ่อดิน) อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

1. ความรับผิดชอบต่อน้ำที่
2. หลักความยุติธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. คุณค่าระยะยาว
5. การปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย